

ФОЛЬКЛОРИСТИКА

УДК 811.135.1:398

DOI <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2024.3.2/07>**Ніколаєску Е. В.**

Національна академія Служби безпеки України

МІСТИЧНІ ЛІСОВІ ІСТОТИ В РУМУНСЬКОМУ ФОЛЬКЛОРИ: МІФИ ТА ЛЕГЕНДИ

Статтю присвячено дослідженню містичних лісових істот в румунському фольклорі. Під час дослідження з'ясовано, що фольклор, який виник в румунському середовищі є виразником свідомості та ідентичності, проте він зазнає певних змін, має ритуально-магічне, обрядове, виховне значення і призначений для висвітлення походження природи світу, а також взаємодії людства з різними містичними істотами.

Встановлено, що румунський фольклор вирізняється своєю специфікою, має автентичні міфологічні образи та магічні ритуали, які допомогли розкрити основні етнографічні риси румунів – схильність до містики, забобонність, релігійність.

З'ясовано, що румуни по-особливому ставляться до лісу, унаслідок чого у фольклорі Румунії виникли образи різних містичних лісових істот. На основі аналізу літератури охарактеризовано лісові істоти в румунському фольклорі. В дослідженні виявлено, що основними містичними жителями румунських лісів є Мама Педурій, Фата Педурій, Мошул Кодрулуй, Омул Педурій. Ці персонажі часто мають подвійну валентність: одну позитивну та одну негативну. Вони з'являються в різних образах, здебільшого мають людські риси, але не належать до людського світу. Проте, якими б страшними та злими вони не були б, захиститися від них можна завдяки певним магічним захисним обрядам та замовлянням, які відомі кожному румуну. Серед основних є: 1) не розмовляти з лісовими істотами; 2) носити при собі мотузку з липи, ладан, чистотіл, базилік, часник або перець; 3) якщо довелось зустріти лісову істоту – помолитися та перехреститися.

Визначено, що Мама Педурій і Фата Педурій – найвідоміші містичні образи румунського фольклору, вони з'являються в усіх жанрах народної творчості: легендах, казках, приказках і прислів'ях, крім того, вони часто є негативними та небезпечними героями багатьох румунських літературних творів, проте завжди є переможеними.

Виявлено, що в основі побудови цих персонажів лежать давні магічні вірування, забобони чи образні уявлення про сили природи, які втратили своє первісне значення і набули лише поетичного, фантастичного.

Ключові слова: румунський фольклор, лісова істота, містика, міф, легенда, ритуал.

Постановка проблеми. Румунський фольклор є органічною частиною національної культури країни, який вирізняється своєю специфікою. Важливо, що крізь призму міфологічних образів та магічних ритуалів можна побачити основні етнографічні риси румунів – схильність до містики, забобонність, релігійність. Особливим є ставлення румунів до лісу, а міфологічні легенди увиразнюють специфіку їхнього світосприйняття. Забобонність румунів сприяла збереженню численних повір'їв, табу та магічних ритуалів, які прагнули дією та словом задобрити духів та містичних істот лісу. Відтак у фольклорі Румунії

виникли образи різних містичних лісових істот. Актуальність теми статті зумовлена тим, що специфіка лісових містичних образів румунського фольклору ще не була предметом окремого наукового дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Народнопоетична творчість румунів є справжньою скарбницею міфологічних образів та ритуалів, про що свідчать наукові дослідження П. Білціу [1], Р. Вулканеску [14], І. Гіною, А. Горovej, М. Еліаде [2; 3], К. Еретеску [5], І. А. Кандря, Ж. Кюзеньє, М. Максимилян [8], С. Ф. Маріан [7], Р. Нікулеску, Е. Нікулице-Воронка, А. Оіштяну,

М. Олінеску [9], А. Олтяну [10; 11], Т. Памфіле [12], К. Пляешу [13], О. Хедешан [6], Л. Шеіняну та інших.

Містичними міфологічними істотами Румунії, зокрема лісовими, цікавляться не тільки науковці, але й письменники, поети, зокрема М. Емінеску [4], І. Крянге, Е. Лушкан, В. Ошорхеян тощо.

Постановка завдання. Мета статті – виявити й схарактеризувати основні лісові істоти в румунському фольклорі.

Виклад основного матеріалу. Аналізуючи містичний характер і спосіб передачі фольклорного матеріалу, найдавніший етап румунської міфології можна встановити в гето-фракійський період. М. Еліаде зазначає, що румунська міфологія – це «mit originar, originar în sensul că aduce cu sine o creație spirituală, care precede cu mult epocile protoistorice și istorice ale popoarelor din sud-estul Europei. Miturile, simbolurile și ritualurile pe care ni le face cunoscute folclorul religios al românilor, își au rădăcinile într-o lume de valori spirituale, care precede apariția marilor civilizații ale Orientului Apropiat antic și ale zonei mediteraneene» [3].

Міфічні істоти румунського пантеону успадковані від неолітичного субстрату Старої Європи, з індоєвропейського фракійського та гето-дакійського субстрату або асимільовані з греко-римських та східних культів. Багато з них є новішими, румунськими та давньорумунськими міфічними творіннями. Незалежно від того, чи мають вони вигляд людини чи дерева, рослини, тварини, птаха чи рептилії, їх можна класифікувати за різними критеріями, зокрема: силою, віком, статтю.

Ліс є важливою темою румунського фольклору та міфології. Синтагма «*frunză verde*» є невід’ємною складовою у народних піснях, а міфічні фітоморфні істоти (Мама Pădurii, Fata Pădurii, Omul Pădurii, Pădureana, Păduroiul тощо), персоніфіковані тварини лісу (Ursul, Lupul, Cucul), священні дерева (Bradul, Stejarul тощо), рослини, що використовуються в їжу, в народній фармакопеї, у заклинаннях і чарах (Urzica, Matraguna) є основою румунського Пантеону.

Розглянемо детальніше основні містичні лісові істоти в румунському фольклорі.

Звичайно, найпопулярнішим і найвідомішим персонажем є **Мама (Мума) Педурій** (Мама/Muma Pădurii), в різних регіонах Румунії її ще називають Педуряна (Pădureana), Мума Хучулуй (Muma Huciului), Відма Педурій (Vidma Pădurii), Вилва Педурій (Vâlva Pădurii), Сурата дін Педуре (Surata din Pădure).

Варто зауважити, що ця міфічна істота має амбівалентні значення та образи. Перший образ Мамей Педурій – це священна рослина (*Asperula odorata* або *Lathraea squamaria*), яка застосовується в заклинаннях для захисту від дитячих хвороб. Цю рослину збирають вночі Різдва Івана Хрестителя, у тиші, щоб не налякати її, й щоб та не сховалася у землю. Рослину висушують та зберігають як зіницю ока, щоб використовувати в разі потреби. Лікування, обкурювання дитини цією рослиною або купання хворого у воді, в якій варилася ця рослина, супроводжувалося заклинанням.

Другий позитивний образ – міфологічна істота, володарка всього, що росте і живе в лісі. Мама Педурій є старшою над лісами, вона піклується про всі дерева, плакає їх, годує, а також визначає жити їм чи бути вирубаними. Позитивний образ вона набуває в деяких зонах Буковини. Тут її іменують як Штіма (Știma) або Потка Педурій (Potca Pădurii), це дуже гарна жінка, яка може набувати будь-який образ, «*e o femeie minunat de frumoasă, cu părul despletit, cu părul desvălit*» [12, с. 222].

В Олтенії люди вірять в існування Сурати дін Педуре (Surata din Pădure), це дівчина неймовірної краси.

В деяких районах Банату і Трансильванії, Мама Педурій вважається доброзичливою феєю, яка показує дорогу дітям, які заблукали в лісі.

Наступний образ є негативним. Це напівбожество лісу, міфічна істота, яка має вигляд старої й потворної жінки, вона висока, з довгим розкуйовдженим до землі волоссям, з вираженими очима й вузлуватими руками, яка завжди голосить в лісі. Вона має різні образи: іноді її втілюють у вигляді черниці з розпущеним волоссям, іншим разом вона з’являється в образі напівжінки й напівчоловіка, напівлюдини й напівдерева, але вона може набувати будь-якого вигляду, наприклад, гіллястого дерева. Ця істота живе в найтемніших місцях лісу або в дуплах дерев.

В Цара Хацегулуй люди вважають, що Мама Педурій – це стара та небезпечна жінка. Місцеві люди вірять, що в кожному лісі, в хащах є товста палиця з багатьма заплутаними гілочками, які належать Мамі Педурій. Якщо хтось візьме ці гілочки додому й підпалить їх, загориться його будинок, а також в цей дім прийде біда та ворожнеча.

У повіті Бістріца-Несеуд Мама Педурій з’являється в будинках людей, які живуть біля лісу, щоб попросити у них гребінець і масло, щоб зробити собі волосся гарним і блискучим. Легенда свідчить, що якщо до людини прийшла Мама

Педурій, їй не можна вимовити більше трьох слів. Якщо людина вимовила б четверте слово, Мама Педурій відняла б у неї голос. В народі також кажуть, що Мама Педурій виконувала одне бажання будь-якого сміливого чоловіка, який зумів її впіймати і зв'язати.

Інші легенди свідчать, що вона заходить опівночі в будинки з відкритими дверима або вікнами, вона спотворює, а потім вбиває тих, хто в будинку.

Мама Педурій прагне вбити або налякати людей, викликаючи у них хвороби від страху. Для цього вона з'являється перед людьми в лісі, а вночі її можна зустріти будь-де.

Мама Педурій також спотворює людей, особливо неодружених хлопців та незаміжніх дівчат. Вона виманює їх з будинку на вулицю такими способами: «*Ea strigă cu glas prefăcut, în 99 de feluri. Dacă strigă pe un fecior, îl strigă cu glasul tătăne-său sau a mâne-sa; glasul cel de al treilea însă este mai ascuțit și nu seamănă a glas de om. Pe cine îl pune păcatul să răspundă, îl pocește, îi ia glasul*» [12, с. 228].

Крім того, вона має дуже спокійних дітей. Її діти майже увесь час сплять, оскільки вона краде сон людських дітей та віддає його своїм, оскільки вона дуже рідко буває вдома. Якби вона не приносила їм чужий сон, ці діти були б нестерпними. За легендами, одного разу діти настільки її засмутили, що вона їх прокляла і перетворила на отруйних комах, так званих *чорних ос (viespi negri)*.

В народі Маму Педурій також розглядають як сумну маму, яка стогне, зітхає, гарчить, скиглить, тому що рубають її дітей, дерева в лісі. Вона велика богиня лісу, і вона може бути як доброю, так і злою. Вона карає лісорубів, які нехтують правилами лісу, тих, хто збирає лісові плоди (яблука, дикі груші, горіхи) у певні дні року, коли ними мають право насититися тільки тварини. Із заклинань з'ясовується, що деякі духи ночі (Miază-Noapte, Decuseară, Zorilă, Murgilă) є її синами:

U!

Muma Pădurii!

Ai șapte feciori

Și șapte nurori,

Ceartă-i, ceartă-ți-le,

Să nu mai cerceteze,

Să nu mai înfricoșeze,

Pe ... să-l înfricoșeze!

Ceartă-ți pe Murgilă,

Ceartă-ți pe Zorilă

Și pe Deserelu

Și pe Miază-noapte ...

Окрім вищезазначеного зла, Мама Педурій приносить й інші біди: 1) віднімає молоко у корів, посилаючи зміїв, щоб ті його висмоктали, оскільки змії та жаби в її послуханні; 2) коли йде дощ, вона піднімається на пагорб та відганяє хмари; 3) у потойбічному світі вона дає дівчатам, які народили дітей не в шлюбі і вбили їх, їсти тих дітей упродовж тижня, але в Суботу, ті діти знову будуть живими.

В народі кажуть, що від Мама Педурій можна вберегтися багатьма способами. Насамперед, людина може захиститися від неї зробивши знак Святого хреста. Якщо її зустріти, вона може поскаржитися, що їй нічого їсти. В такому випадку треба їй дати шматок хліба, тоді вона не заподіє жодного зла й піде своєю дорогою. Даючи їй хліб чи щось інше поїсти, людина вберігає людство від голоду.

Мама Педурій також викрадає дітей з колисок, особливо красивих та спокійних, а натомість віддає своїх, плаксивих та бридких. Щоб подібного не сталося, у Трансильванії, жінки, коли змушені виходити з дому, залишають біля колиски дитини *віник* та *ножиці*. На Буковині біля дитини хрест-навхрест кладуть *плоскогубці, кочергу, віник* чи якісь інші предмети. В Банаті, за традицією, ковдри для немовлят виготовляють з овечої вовни, які сплетені в три нитки та довжиною приблизно 2 метри, повітуха прив'язує клаптик тканини до одного з його кінців в якому кладе срібний *бан* (роздрібна одиниця валют Румунії та Молдови), *пилок, сіль* та *часник*. В народі вважають, що ці предмети захищатимуть немовля від Мама Педурій.

За легендами, Мама Педурій заміняє дітей, вбиває їх або краде сон, накликає на них хворобу, що носить її ім'я, коли дітей виводять із дому до закінчення 40 днів від їх народження або коли в день хрещення дитини біля її колиски не кладуть щось *залізне, віник, висівки* та *попіл з вуглинками*.

Діти, у яких вкрали сон, звичайно, не можуть більше спати вночі або сплять неспокійно, здригаються і плачуть в один і той самий час. Таким чином, проти подібних чар Мама Педурій, в народі, робили й замовляння. Людина, яка проводить замовляння бере *віник, вогонь, сокиру* і *каструлю з водою*. Вона сидить на порозі дверей і дивиться на дерево. Мама дитини сидить позаду неї. Заклинання проводяться лише тоді, коли сонце заходить. Коли заклинателька скаже: «*cu focul te-oi arde*», кидає вогонь на землю; «*cu mătura te-oi mătura*», торкається нею підлоги; «*cu apa te-oi îneca*», виливає воду; «*cu toporul te-oi*

tăia», вдарює ним по одвірку, праворуч і ліворуч, зазначає Т. Памфіле [12].

Наведемо приклади ще декількох замовлянь, які жителі Румунії вживають, щоб захиститися від цієї істоти.

Наступне замовлення проводиться біля дверей. Для цього потрібна *сокира*, яка вміщена у воді, *свічка* та *гілка ліщини*. Людина повинна промовити наступне:

Tu Mama-pădurii,
Tu Păduroiule,
Cu vacete vii,
Cu vacete să te duci,
De la N. Să fugi! [12].

Для іншого замовлення потрібно повісити серп на двері і промовити:

Secere secerătoare,
Cum ești ziua tăietoare,
Să fii noaptea păzitoare
La N.
Prin pat,
Pe sub pat,
Prin așternut,
Pe sub așternut! [12].

Зауважимо, що заклинання проводяться лише в середу, п'ятницю і суботу ввечері. Над розпеченим вугіллям кладуть шматочки ладану, який тліє і димить, квіти, взяті в церкві в Страсну п'ятницю з ікони Господа Ісуса Христа, все це гаситься водою та обкурюється дитина та місце де вона спить:

Muma mumelor,
Muma-pădurilor,
Să te duci din astă noapte
Ca vacile sbierând,
Ca porcii grohăind,
Ca câinii lătrând,
Ca lupii urlând,
Să te duci de la N., din somnul lui ... [12].

Заклинання від Мама Педурій проводяться і дорослим людям, особливо жінкам, яким сняться кошмари: різні чудовиська, страшні гріхи, які засмучують душу жінки та розчавлюють її тіло. Дорослим виготовляють талісман, над яким промовляють заклинання. Так талісман набуває магічних властивостей та покликаний знешкодити носія небезпеки.

Цікавим є й те, що в інших народів також є своя Мама Педурій. В Сербії, вона має дівчину, яка своєю красою зачаровує молодиків і потім перетворює їх на звірів. Трансильванські сакси називають її *Buschmutter*, поляки – *Dzivozony*, *Mamuny boginki*, це дріади, які викрадають дітей у людей

і замінюють їх на своїх. У слов'янському фольклорі – це *Баба-Яга*. Традиційним зображенням є стара страшна жінка, атрибутами якої є хатка на курячих ніжках і ступа.

У румунському фольклорі, зокрема в творах румунських письменників, основний образ Мама Педурій – лиха стара баба, особливо небезпечна: «*Mama-pădurii e o babă bătrână și urâtă, care umblă prin împărății de mână cu furtuna. Pe unde trece ea, fața pământului se usucă, satele se risipesc, târgurile cad năruite*» [4, с. 13]. У творах М. Емінеску, наприклад, вона з'являється опівночі в такому образі: «*pe miazănoapte călare, cu aripi vântoase, cu fața zbârcită ca o stâncă buhavă și scobită de pârăie, c-o pădure-n loc de pâr, urlă prin aerul cernit Mama-pădurilor cea nebună. Ochii ei – două nopți turburi, gura ei – un hău căscat, dinții ei – șiruri de pietre de mori*» [4, с. 13]. В творах вона часто виступає войовницею, є ворогом позитивних героїв, нападає на них, бореться з ними, проте завжди є переможеною: «*Făt-Frumos c-o putere îndoită, cu brațe de fier, o smunci pe babă de mijloc și-o băgă-n pământ până-n gât. Apoi o izbi cu buzduganul în cap și-i risipi creierii*» [4, с. 13].

Зауважимо, що в основі побудови персонажа лежали давні магічні вірування, забобони чи образні уявлення про сили природи, які втратили своє первісне значення, набуваючи лише поетичного, фантастичного значення.

Істотою чоловічої статі, яка має подібні властивості що і Мама Педурій є **Мошул Кодрулуй** (*Moșul Codrului, Tatăl Pădurii, Pădurarul, Păduroiul, Mareș-tată*). За легендами, Мошул Кодрулуй є чоловіком Мамей Педурій, але він не викрадає дітей, дещо дурніший за свою дружину і його легше обманути.

У міфах, легендах він з'являється в такому вигляді: «*cu ochii cât sita, cu capul cât târna, cu dinții cât secerea, cu picioarele cât rășchitoarele; poartă copite de cal și păr din cap până în picioare*» (Буковина) [12, с. 234]; «*apare ca un vânt puternic care deschide ușile și ferestrele caselor*» (Марамуреш). Він також є уособленням господаря лісу. Він менш небезпечний як Мама Педурій, але він особливо карає людей, які кричать або шумлять вночі в лісі. Часто можна почути як він голосно співає в лісі або ламає гілки під ногами.

Однією із найяскравіших лісових істот румунської міфології є **Фата Педурій**. Це зла істота, демон жіночої статі, основною функцією якої є вчинення зла, фізичної та сексуальної агресії.

За деякими легендами, Фата Педурій – донька Мама Педурій та її чоловіка Мошул Кодрулуй або

Педурянул. Як і Мама Педурій, вона також має дуальну зовнішність: одні легенди описують її як красиву молоду дівчину з довгим до землі волоссям, інші – як потворну стару жінку зі згорбленою спиною. Іноді вона може приймати вигляд тварин, наприклад, вовків, лисиць або ведмедів.

Походження Фетей Педурій має сумну історію, яка розповідає, що колись вона була простою дівчиною, яка заблукала в лісі і була спокушена невідомим чоловіком, який відвід її в кам'яний будинок і зачарував, в результаті чого вона збожеволіла і перетворилася на невідому істоту. Потім він відправив її бродити по лісах, без змоги повернутися до людей.

В народі, Фату Педурій ще називають Занка (Zanca). Люди кажуть, що вона має дуже гарний голос, який заманює хлопців: «*cânta atât de frumoasă că răsunau pădurile; avea o voce ca un ecou, se auzea de la distanță*». Щодо зовнішності, вона: «*avea un păr lung până la călcâie, despletit, niciodată nu era împletit; dacă aveai putere și credință să o prinzi și să o împletești, nu mai putea să se întoarcă pe pământ, și ducea acolo unde slujea ea; nu avea picioare, ci copite, nu despicate, ci așa ca la cal și, mai sus decât la cal, avea pinteni; pă corp avea păr, la față era frumoasă*».

Ця містична істота бродить в лісах Марамуреша і приносить нещастя тим, хто її зустрічає. Першою письмовою згадкою про цю істоту є напрацювання С. Ф. Маріан, надруковані в «*Jupineea literară*» у 1905 році. В статті автор описує незвичайну красу дівчини, яка миттєво зачаровує будь-якого чоловіка.

Фата Педурій породила легенди, які налякали не тільки Марамуреш, але й усю країну. У праці «*O ființă mitologică temută. Fata pădurii*» П. Белціу зазначає, що Фата Педурій має декілька образів: «*cel mai adesea este imaginată în chipul unei femei frumoase cu păr bogat și lung lăsat pe spate până la șezut, acesta reprezentând cel mai particularizant element al ei. Mai este imaginată în chip de femeie înaltă «cât gardurile» sau «până trei garduri și cu păr lung», ori cât «o rudă de păr de fârcitură». Mai este imaginată în chip de femeie îmbrăcată în negru, «femeie cu mustață» sau babă care șede în scorburi de copaci*» [1].

Інші легенди описують Фата Педурій наступним чином:

Moș Șuvei spunea o dată
O poveste despre o fată
Cu păr lung până-n călcâie
Față smeadă, arămie
Ochii negri ca și noaptea

O sprânceană ascuțită
Cealaltă arcuită
Spatele o scorbura
Rochia din volbură
Țățe grele, încărcate
Și călcâiele crăpate [8].

За іншими легендами, вона має одне кінське й одне коров'яче копито. Деякі історії розповідають, що вона ходить у чоботах, носить чорну хустку та строкатий одяг. Кажуть також, що дівчина має диявольську силу, завдяки якій їй вдається перетворюватися на коня, лоша, кобилу або молоду та красиву жінку.

Як бачимо, вона з'являється в різних образах, здебільшого має людські риси, але не належить до людського світу.

Портрет Фати Педурій вибудовується деталь з деталлю з різних розповідей. Слід зазначити, що в кожній історії виділяється спільна риса. Фата Педурій має довге до п'ят волосся, що є символом жіночності. Незважаючи на те, що це дика істота, злий демон, вона все одно жінка. Однак її належність до іншого виміру чітко підкреслюється її неохайним виглядом. Вона майже увесь час співає, і більшість людей впізнає її за чарівним голосом, навіть не побачивши її; часто вона пряде; у неї є дитина, яку вона доглядає, але невідомо, хто батько дитини.

Згідно з легендами, Фата Педурій має сад із різноманітними чарівними квітами та бур'янами, де також є кам'яний стіл із двома стільцями. Тут ніхто не мав право ступати, оскільки земля вважалася священною. Крім того, якщо хтось ступав на цю землю, його карали, а того, хто наважувався зірвати звідти квіти, спалювали.

Щодо своїх діянь, Фата Педурій «*mergea noaptea prin șezători și intra în casă. De fapt, nu intra în casă, ci se plimba afară să se hârjoie prin șatră cu feciorii*»; «*mergea toamna și la vâcârie. Cum era cald de multe ori, să făcea în șpori foc și să punea laptele la fiert, să facă brânză. Zanca mergea noaptea, intra și răsturna tot pă acolo și dacă țipai, te și pocea. De multe ori, omul murea de spaimă*» [1].

За легендами, вона харчується серцями молодих і красивих парубків, п'є воду зі щік молодих дівчат, чий коханці стали її жертвами і вмивається їхньою красою.

Фата Педурій може завдавати багато зла, зокрема: «*stârnește furtuni, dintre cele mai puternice, care scot copaci din rădăcină; afectează oile care rămân sterpe, bolnave sau moarte; zăurește laptele oilor pe la stâni, deschide staulul și alungă oile; pe oameni îi îmbolnăvește, le provoacă somn prelung,*

îi rătăcește; pe ciobani îi duce pe sus, îi «îmblătește» (lovește) de pământ, îi îmbolnăvește, îi omoară, le ia coliba pe sus, îi leagă cu gățul de lemne, le ia hainele și le înfășoară prin vârful parilor; celor aflați la secerat le aruncă snopii care pe unde» [1].

Фата Педурій володіє надприродними здібностями, які дозволяють їй піднімати бурі, чаклувати, заманювати чоловіків і викрадати їхні душі, викрадати дітей або домашню худобу. Вона з'являється переважно вночі, тоді можна почути як вона сміється, плаче, співає чи кричить у лісі.

Інші легенди говорять про те, що Фата Педурій карає тих, хто носить одяг шитий у вівторок, п'ятницю, неділю чи свята.

Що характеризує цього персонажа в легендах, розповідях, так це його нічна поява в невизначеній і таємничій формі. Цей персонаж не має наміру завдавати шкоди тим, перед ким постає, але після того як людина починає думати, що це за привид, оскільки розуміє, що це не людина, як вона спочатку думала, він створює гучний шум, викликаючи у людини страх.

Безперечно, страх звичайної людини перед цією демонічною істотою, яка може завдати стільки шкоди, спонукав її винайти численні засоби та практики захисту від неї. У деяких із них люди поклалися на магічну силу деяких предметів побуту: «*din lodânc, de la țiară se făcea o funie, cu care Fata Pădurii se lega de colibă unde era jurată și blăstămată*»; їжі: «*ca să scapi de ie, trebe să iei nouă grăunță de ai, nouă de t'iperi, nouă de tămâie slujită și să le porți în t'eptari*» [1].

У міфо-магічному мисленні заподіяна комусь шкода переходить у менталітет спільноти як заслужене покарання за порушення якихось табу або за скоєнні гріхи. Всі покарання мають релігійне пояснення. Вважається, що їх дали для того, щоб помилки не повторювалися.

Скільки втілень і бід обертається навколо цього персонажа, стільки, за народними повір'ями, способів захиститися від Фата Педурій. Передусім, старійшини кажуть, що найкращий спосіб захиститися від Фата Педурій – це не відповідати на її питання, не шукати її та не розмовляти з нею. Для захисту, раніше люди носили при собі *мотузку з липи, ладан, чистотіл, базилік, часник* або *перець*, але якщо все ж таки з нею зустрічалися,

треба було *перехреститися* та *помолитися*. Деякі жінки, які вважали, що зустріли Фата Педурій перевертали весь посуд у будинку, щоб розбити чари та прокляття, а чоловіки клали підкови коней навхрест, щоб захиститися. Кажуть також, що тих, кого Фата Педурій зустрічала вночі, і мали шанс повернутися додому, врятував спів півнів на світанку. Позбавити Фату Педурій її злої сили можна заплівши їй волосся.

Фата Педурій є персонажем легенд, які відображають вірування та страхи жителів Марамурешу, які живуть поблизу природи та лісів. Цей образ дівчини є вираженням краси, але також і небезпеки, яку представляє ліс, простір таємниці та фантастичності, де відбуваються незвичайні та незрозумілі речі. Фата Педурій є і жертвою, і винуватцем, істотою, яка прагне кохання, але завдає страждань.

Ворогом Фетей Педурій є **Омул Педурії** (Omul Pădurii, Omul Noptii) або Омул де Мязе-Ноапте (Omul de Miază-Noapte), який ловить її, розрізає та спалює.

Висновки. Народна культура є важливою частиною національної культури, дослідження якої є необхідним, оскільки воно дає нам знання, яких не може дати жодна інша галузь і багато розповідає про культурне минуле народу.

Як показує дослідження, серед основних містичних лісових істот стародавніх легенд та міфів румунів є Мама Пăдурії, Фата Пăдурії, Моșул Codrului, Omul Pădurii. Ці образи, переважно, є уособленням різновидів нечистої сили й пов'язані з реліктами давніх вірувань і культів румунів. В досліджених лісових образах, нерідко, одночасно поєднуються антропоморфні та зооморфні риси. Важливою ознакою, що виявляє причетність лісових істот до «нечистих сил», є їх здатність перетворюватися в різні істоти: кобили, буйвола, корови і страшної людини. Встановлено, що Мама Педурій і Фата Педурій – найвідоміші містичні лісові образи румунського фольклору, вони з'являються в усіх жанрах народної творчості: легендах, казках, приказках і прислів'ях.

Перспективи подальшого дослідження вбачаємо у вивченні містичних створінь різних стихій в румунському фольклорі.

Список літератури:

1. Bițiu P. O ființă mitologică temută – Fata Pădurii. *Acta Musei Porolissensis*. 2000. 23 (2). P. 561–566.
2. Eliade M. Aspecte ale mitului. București : Editura Univers, 1978. 194 p.
3. Eliade M. De la Zalmoxis la Genghis-Han : studii comparative despre religiile și folclorul Daciei și Europei Orientale. București : Editura științifică și Enciclopedică, 1980. 246 p.
4. Eminescu M. Basme. București : Litera, 2013. 160 p.

5. Eretescu C. Fata Pădurii și Omul Noptii. În compania ființelor supranaturale. București : Compania, 2007. 567 p.
6. Hedeșan O. Pentru o mitologie difuză. Timișoara : Editura Marineasa, 2000. 307 p.
7. Marian S. F. Fata Pădurii. *Junimea literară*. 1905. Nr. 12. P. 183.
8. Maximilian M. Legenda Fetei Pădurii. URL: <https://rasunetul.ro/legenda-fetei-padurii> (data звернення: 15.05.2024).
9. Olinescu M. Mitologie românească. București : Casa Școalelor, 1944. 528 p.
10. Olteanu A. Dicționar de mitologie. Demoni, duhuri, spirite. București : Paideia, 2004. 567 p.
11. Olteanu A. Mitologie română. Târgoviște : Cetatea de scaun, 2021, 354 p.
12. Pamfile T. Mitologie românească. Dușmani și prieteni ai omului. București : Librăriile SOCEC & Comp., Pavel Suru, 1916. 406 p.
13. Plăiașu C. Muma Pădurii, de la spiritul malefic al codrului, la zeitatea ecologistă. URL: <https://historia.ro/sectiune/general/muma-padurii-de-la-spiritul-malefic-al-codrului-567953.html> (data звернення: 19.05.2024).
14. Vulcănescu R. Mitologie română. București : Editura Academiei R.S.R., 1987. 711 p.

Nikolaiesku E. V. MYSTICAL FOREST CREATURES IN ROMANIAN FOLKLORE: MYTHS AND LEGENDS

The article is devoted to the study of mystical forest creatures in Romanian folklore. During the research, it was found that the folklore that arose in the Romanian environment is an expression of consciousness and identity, however, it undergoes certain changes, has a ritual-magical, ceremonial, educational significance and is intended to illuminate the origin of the nature of the world, as well as the interaction of humanity with various mystical beings.

It was established that Romanian folklore is distinguished by its specificity, has authentic mythological images and magical rituals, which helped to reveal the main ethnographic features of Romanians – tendency to mysticism, superstition, religiosity.

It was found that Romanians have a special attitude to the forest, as a result of which images of various mystical forest creatures appeared in Romanian folklore. Forest creatures in Romanian folklore are characterized on the basis of literature analysis. The research revealed that the main mystical inhabitants of the Romanian forests are Mama Pedurii, Fata Pedurii, Moshul Codrului, Omul Pedurii. These characters often have a dual valence: one positive and one negative. They appear in various guises, mostly have human features, but do not belong to the human world. However, no matter how terrible and evil they are, you can protect yourself from them thanks to certain magical protective rites and incantations, which are known to every Romanian. Among the main ones are: 1) do not talk to forest creatures; 2) carry with you a rope made of linden, frankincense, celandine, basil, garlic or pepper; 3) if you happen to meet a forest creature, pray and cross yourself.

It was determined that Mama Pedurii and Fata Pedurii are the most famous mystical images of Romanian folklore, they appear in all genres of folk art: legends, fairy tales, sayings and proverbs, in addition, they are often negative and dangerous characters in many Romanian literary works. but are always defeated.

It was revealed that the construction of these characters is based on ancient magical beliefs, superstitions or imaginative ideas about the forces of nature, which have lost their original meaning and acquired only a poetic, fantastic one.

Key words: Romanian folklore, forest creature, mysticism, myth, legend, ritual.